

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
проф. Юрій БОЙЧУК
«_____» _____ 2022 року

ВИТЯГ
з протоколу № 7
засідання фахового семінару про наукову новизну, теоретичне
і практичне значення результатів дисертації здобувача кафедри
зоології Ярис О.О. на тему
«Значення штучних гніздівель для птахів у підтриманні біотичного
різноманіття біогеоценозів північного сходу України», подану на
здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
«091 Біологія» від 25 жовтня 2022 року

Присутні: головуєчий на засіданні – к.б.н., доц. Мухіна О.Ю., завідувачка кафедри зоології д.б.н., проф. Чаплигіна А.Б, д.б.н., проф., Маркіна Т.Ю., к.б.н., доц. Брезгунова О.О., к.б.н., доц. Ликова І.О., к.с.-г.н. доц. кафедри зоології ХНПУ Бачинська Я.О.; зав. кафедри ботаніки ХНПУ імені Г.С. Сковороди д.б.н., проф. Леонтьєв Д.В., д.вет.н., зав. лабораторії вірусних хвороб птиці, ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» проф. Музика Д.В., д.б.н., проф. кафедри зоології та екології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Пахомов О.Є., д.б.н., проф. Мелітопольського інституті екології та соціальних технологій університету "Україна" Лисенко В.І., к.б.н., с.н.с. НПП «Черемоський» Юзик Д.І., зав. зоологічним музеєм кафедри зоології Ярмак Т.Л., асп. кафедри зоології ХНПУ імені Г.С. Сковороди, к.б.н., доц. кафедри зоології, гідробиології та загальної екології ОНУ імені І.І. Мечникова Ківганов Д.А., к.б.н., доц. кафедри загальної біології та екології СумДПУ імені А.С. Макаренка Говорун О.В., к.с.-г.н. доц. кафедри біології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка Євтушенко Г.О., к.б.н., с.н.с., Луганського національного університету імені Тараса Шевченка Литвиненко С.П., к.б.н., доц. кафедри біології та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Матвеєв М.Д., к.б.н., доц. кафедри екології та інформаційних технологій Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна» Сурядна Н.М.

Науковий керівник: Чаплигіна Анжела Борисівна, доктор біологічних наук, професор, професор завідувач кафедри зоології Харківського

національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Міністерство освіти і науки України.

Рецензенти: Маркіна Тетяна Юріївна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри зоології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Міністерство освіти і науки України; Ликова Ірина Олександрівна, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри зоології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Міністерство освіти і науки України.

Тема дослідження затверджена вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол № 7 від 25 жовтня 2018 р. , уточнена – протокол № 5 від 24 червня 2022 р.

Дисертаційну роботу виконано у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Розгляд дисертаційної роботи Ярис Олени Олегівни на тему «Значення штучних гніздівель для птахів у підтриманні біотичного різноманіття біогеоценозів північного сходу України», представленій на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 09 Біологія зі спеціальності 091 Біологія.

СЛУХАЛИ: наукову доповідь здобувача кафедри зоології ХНПУ імені Г.С. Сковороди Ярис О.О. за матеріалами дисертаційної роботи «Значення штучних гніздівель для птахів у підтриманні біотичного різноманіття біогеоценозів північного сходу України» зі спеціальності «091 Біологія» галузі знань «09 Біологія».

Поставили запитання: д.б.н., проф. Лисенко В.І., д.б.н., проф. Маркіна Т.Ю., к.б.н., доц. Брезгунова О.О., к.с.-г.н., доц. Євтушенко Г.О., к.б.н., доц. Юзик Д.І., к.с.-г.н., доц. Бачинська Я.О.

ВИСТУПИЛИ: з позитивною оцінкою дисертаційної роботи виступили:

рецензенти:

- Маркіна Тетяна Юріївна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри зоології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Міністерство освіти і науки України;
- Ликова Ірина Олександрівна, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри зоології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Взяли участь в обговоренні роботи: д.б.н., проф. Лисенко В.І., д.б.н., проф. Маркіна Т.Ю., к.б.н., доц. Ківганов Д.А., к.б.н., доц. Брезгунова О.О.,

к.б.н., доц. Мухіна О.Ю., к.с.-г.н., доц. Євтушенко Г.О., к.б.н., доц. Юзик Д.І., к.с.-г.н., доц. Бачинська Я.О.

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, поставлених запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації, виступів наукового керівника та рецензентів прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи Ярис О.О. «Значення штучних гніздівель для птахів у підтриманні біотичного різноманіття біогеоценозів північного сходу України».

Актуальність роботи. Вивчення біотичного різноманіття та шляхів його збереження – одне з ключових завдань біологічної теорії та природоохоронної практики (Голубець, 2000; Гайченко, Грисюк, 2008; Ємелянов та інші, 2008; Царик, 2013; Якимчук, 2014;). Серед фундаментальних напрямів сучасних біогеографічних досліджень, належним чином приділяють увагу моніторинговій роботі, а саме біорізноманіттю та виявленню структурних особливостей угруповань у певних біогеоценозах. Тварини – активна частина біогеоценозів, яка визначає видовий склад рослинних угруповань за допомогою переміщення діаспор рослин для формування фітоценозів.

Рекреаційний вплив є одним із головних за інтенсивністю антропогенних факторів, що діє у різних біогеоценозах північного сходу України. Поруч із великими населеними пунктами практично не залишилося лісових ділянок, незаймані наслідками відпочинку людини (Чаплигіна, 2018).

Серед горобцеподібних (Passeriformes), які трапляються у лісових біотопах, особливий інтерес мають види, пов'язані з порушеним місцем проживання – птахи ШГ. Вони відіграють важливу біоценотичну роль у лісах, регулюють та обмежують чисельність багатьох комах – шкідників лісу. Їхнє залучення на гніздування у ШГ є найважливішим завданням для працівників лісового господарства. Широке використання ШГ, призвело до значного прогресу і в наших знаннях про екологію, поведінку та фізіологію видів. ШГ спростили рутинний моніторинг і експериментальні маніпуляції з яйцями, пташенятами, а також багаторазовий вилов, ідентифікацію та вивчення безхребетних і ссавців (Valera et al., 2018; Goldingay et al., 2020).

Використання ШГ в різних біогеоценозах північного сходу України, вносить потенційно значну зміну у: 1) вивченні різних аспектів біології птахів, 2) збереженні та гніздуванні перетинчастокрилих, 3) підтриманні чисельності ссавців у зв'язку з несприятливими умовами, 4) встановленні особливостей безпечного розвитку безхребетних, 5) передачі вірусних патогенів.

З огляду на те, що в лісових біотопах північного сходу України, зменшується чисельність птахів ШГ (Чаплигіна, 2018), а природні місця у дефіциті (Бондарець та ін., 2015), нами проведені біотехнічні заходи, щодо приваблювання птахів у ШГ, як тимчасового інструменту у регулюванні, підтримці, збереженні чисельності видів.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри зоології природничого факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди згідно з тематикою біологічних досліджень за темами: «Вивчення механізмів підтримання біорізноманіття на різних рівнях організації біологічних систем» (№ держ. реєстрації 0119U002295) та «Структурно-функціональна організація тварин на техногенних об'єктах Харківської області» (№ держ. реєстрації 0121U100718).

Мета дослідження – встановити значення штучних гніздівель для птахів у підтриманні біотичного різноманіття біогеоценозів північного сходу України.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати історію досліджень ШГ для птахів в Україні та за кордоном;
2. Виявити видове різноманіття біоти в ШГ для птахів у різних біогеоценозах, визначити рідкісні види;
3. Встановити динаміку заселення ШГ упродовж 2006–2021 рр.;
4. Дослідити еколого-біологічні особливості гніздування птахів у ШГ;
5. Виявити екологічні особливості використання ШГ для птахів ссавцями;
6. Визначити та оцінити роль безхребетних тварин у ШГ для птахів;
7. Оцінити птахів ШГ як потенційного резервуару патогенів, небезпечних для людини та свійських тварин.
8. Розробити рекомендації щодо проведення біотехнічних заходів на території північного сходу України.

Об'єкт дослідження – біотичне різноманіття північного сходу України.

Предмет дослідження – еколого-біологічні особливості заселення різних груп організмів у ШГ.

Для розв'язання дослідницьких завдань використано комплекс **методів дослідження**, зокрема, *польові*: збір біологічного матеріалу (без вилучення птахів з їх природних місць існування) шляхом обліків та використання Gaia GPS навігатор у ході перевірки ШГ, опис гніздових біотопів (Новиков, 1954), характеристика нідологічного (Гембицкий, 1991; Кривохатский, Нарчук, 2001) та оологічного матеріалів (Костин, 1977), визначення віку пташенят (Познанин, 1979), реєстрація успішності розмноження птахів (Паевский, 1985), відлов птахів павутинними сітками та мічення стандартними кільцями Українського центру птахів, візуальні спостереження термінів сезонних явищ птахів (Дольник, 1982); *серологічні*: виявлення антитіл в екстрактах жовтків яєць птахів ШГ до вірусів збудників ньюкаслської хвороби та грипу (Сюрин, 1986, Dufour-Zavala, 2008); *статистичні*: методи параметричної та непараметричної статистики.

Наукова новизна. На основі комплексних моніторингових досліджень уперше:

- ➔ встановлено сучасне таксономічне різноманіття біоти в ШГ для птахів у різних біогеоценозах;
- ➔ показано залежність середніх показників чисельності птахів від кількості заселення ШГ в різних біотопах;
- ➔ виявлено фенологію заселення та репродуктивного циклу різних представників біоти в ШГ для птахів;
- ➔ встановлено відмінності оологічних параметрів кладок, яєць птахів ШГ в різних біогеоценозах;
- ➔ здійснено порівняльний аналіз нідологічних параметрів та складу гнізд птахів ШГ в різних біогеоценозах;
- ➔ досліджено вплив хижацтва на успішність та продуктивність розмноження птахів у ШГ в борах північного сходу України;;
- ➔ вивчено особливості просторової та функціональної структури безхребетних тварин у гніздах птахів ШГ;
- ➔ показано значущість птахів ШГ у передачі патогенів на прикладі двох моделей вірусів – ньюкаслської хвороби та грипу.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані дані, доповнюють існуючі дослідження про особливості функціонування біогеоценозів північного сходу України, які постійно трансформуються. Детальні відомості про фенологію та біологію видового різноманіття тварин у ШГ, дозволяють використовувати їх як види-індикатори стану природних і порушених екосистем. Отриманий досвід у використанні ШГ, відкриває можливість його застосування, при вирішенні різних питань екології птахів, ссавців, безхребетних, регулюванні їх чисельності. Матеріали роботи можуть бути використані при викладанні предметів, гуртків, природничого циклу у ЗОШ та навчальних дисциплін: “Зоологія безхребетних”, “Зоологія хребетних”, “Медична вірусологія”, “Охорона природи та заповідна справа”, “Екологія птахів” у ВНЗ; проведенні польових практик студентів. Розроблені рекомендації щодо проведення біотехнічних заходів, придатні для раціонального й ефективного ведення лісопаркового і садово-паркового господарств.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються, забезпечується теоретико-методологічним обґрунтуванням його вихідних положень, відповідністю методів мети, завданням, об’єкту і предмету дослідження, поєднанням кількісного й якісного аналізу отриманих даних, доказовістю висновків. Актуальність теми дослідження достатньо обґрунтована. Наукові положення й висновки – чіткі й науково обґрунтовані.

Список публікацій здобувача, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

У фахових виданнях та виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних:

1. **Чебітько О.О.** Штучні гніздівлі дуплогніздних птахів в якості безпечного середовища для розвитку представників Diptera. *Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова»*, 2019. №. 21. С. 259–262. DOI: <https://doi.org/10.53904/1682-2374/2019-21/38> (CROSSREF)
2. **Ярис О.О.,** Чаплигіна А.Б. Екологічні особливості заселення штучних гніздівель мишоподібними гризунами в урочищі "Вакалівщина" (Сумська область). *Наукові основи збереження біотичної різноманітності*, 2019. Т. 10 (17), № 1. С. 121–133. ISSN 2220-3087 (фахове видання). (Особистий внесок: аналіз літератури, збирання матеріалу, аналіз результатів, формулювання висновків).
3. **Yarys O.,** Chaplygina A., Kratenko R. Breeding phenology of Common Redstart (*Phoenicurus phoenicurus* L., 1758) and its reproduction biology with artificial nests in Northeastern Ukraine. *Ornis Hungarica*, 2021. vol. 29, no. 2. P. 122–138. DOI: <https://doi.org/10.2478/orhu-2021-0024> (Scopus, Web of Science, фахове видання). (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини статті).
4. **Yarys O.O.** To the reproduction biology of the Wryneck (*Jynx torquilla* Linnaeus, 1758) in artificial nests in Northeastern Ukraine. *Ecology and Noospherology*, 2021. 32(1), P. 61–67. DOI: <https://doi.org/10.15421/032110> (Ulrich's Periodicals Directory, V.I. Vernadsky National Library, Ukrainika Scientific, Index Copernicus, Crossref; фахове видання).
5. **Ярис О.О.** Фенологія та біологія розмноження *Ficedula albicollis* (Temminck) у штучних гніздівлях на території регіонального ландшафтного парку «Фельдман Екопарк». *Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія*, 2021. v. 23, n. 1. P. 42-51. DOI: <https://doi.org/10.34142/2708-5848.2021.23.1.06> (Ulrichsweb Global Serials Directory, OCLC WorldCat, Open Academic Journals Index (ОАЖІ), Research Bible, Index Copernicus, Google Scholar, ERIH PLUS, BASE (Bielefeld Academic search Engine), Open AIRE; фахове видання).
6. **Yarys E.O.,** Kolesnik E.S., Muzyka D.V., Chaplygina A.B. Definitions of antibodies to the newcastle disease virus in the yolk of birds of artificial nesting box in conditions of the North-East of Ukraine. *Cherkasy University Bulletin: Biological Sciences Series*, 2021. (1). P. 88–95. DOI: <http://dx.doi.org/10.31651/2076-5835-2018-1-2021-1-88-95> (Index Copernicus International Journals Master List, Google Scholar, CiteFactor, Ulrichsweb; фахове видання). (Особистий внесок: аналіз літератури, збирання матеріалу, аналіз результатів, формулювання висновків).

7. **Yarys O.O.**, Chaplygina A.B. The role of artificial nesting boxes and birds' nests in maintaining vital activity of the Vespidae and Apidae families. *Studia Biologica*, 2022. 16(1). P. 13–26. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/sbi.1601.675> (Наукова періодика України, DOAJ, ROAD, CROSSREF, WorldCat, Google Scholar, Index Copernicus, Open Ukrainian Citation Index (OUCI), Scilit; фахове видання). (Особистий внесок: аналіз літератури, збирання матеріалу, аналіз результатів, формулювання висновків).
8. **Yarys O.** The influence of the pine marten (*Martes martes*) on the nesting of birds in artificial nests in north-eastern Ukraine. *Theriologia Ukrainica*, 2022. 23. P. 132–137. DOI: <http://doi.org/10.15407/TU2312> (World Journal Clout Index, DOAJ, CROSSREF, Google Scholar, Index Copernicus, Open Ukrainian Citation Index (OUCI); Електронна бібліотека періодичних видань НАН України; фахове видання).

Публікації у періодичних виданнях країн ЄС:

9. Пісоцька В.В., **Ярис О.О.** Аналіз видового складу та чисельності орнітофауни лісосмуг вздовж автошляхів Харківської області. *Colloquium-journal*, 2021. 18(105) С. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.24412/2520-6990-2021-17104-3-9> (Index Copernicus, Google Scholar, Calameo, Issuu, SlideShare). (Особистий внесок: участь у формулюванні задач дослідження, інтерпретації результатів та їхній презентації).

Публікації, які засвідчують апробацію результатів дисертації (матеріали та тези):

10. **Чебітько О.О.**, Халепа Р.С., Іванчук-Ягодкін А.О. Особливості заселення штучних гніздівель дуплогнізними птахами на території ландшафтного парку «Фельдман Екопарк». *Друга міжнародна конференція молодих учених: Харківський природничий форум (19-20 квітня 2019 р., м. Харків)*. Харків : ХНПУ, 2019. С. 112. (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини тез).
11. Юзик Д., Чаплигіна А., **Чебітько О.** Основні фактори загибелі кладок і пташенят синиці великої (*Parus major* L., 1758) та особливості міжвидової конкуренції в умовах північно-східної частини України. *Міжнародна науково-практична конференція «Функціонування природоохоронних територій в сучасних умовах» присвячена 30-й річниці НПП «Синевир», 18-20 вересня 2019 р.* Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. С. 199–201. (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, аналіз результатів).
12. Чаплигіна А., Книш М., Надточій Г., Савинська Н., Юзик Д., **Чебітько О.**, Жадько Д., Гусар К., Сороковенко Р., Халепа Р., Літвін Л., Манчерякова Н., Станкевич О., Черних К., Ямпонець А. Досвід

- вивчення екологічних особливостей гніздування птахів у штучних гніздівлях в умовах Північного Сходу України. *Міжнародна зоологічна конференція «Фауна України на межі ХХ-ХХІ ст. Стан біорізноманіття екосистем природоохоронних територій»*, присвячена 220 річниці віддня народження О. Завадського (12-15 вересня 2019 р., Львів-Шацьк). Львів, СПОЛОМ, 2019. С.176–179. (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, аналіз результатів).
13. **Ярис О.О.**, Клименко О.І., Колодка А.В. Моніторинг заселеності штучних гніздівель дуплогнізними птахами на території ландшафтного парку «ФЕЛЬДМАН ЕКОПАРК» в 2019 році. *Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах Х Міжнародна наукова конференція Дніпро, Україна, 18-19 листопада 2019 р. (с. 42)*. Дніпро: Ліра, 2019. С. 42. (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини тез).
 14. **Ярис О.О.** Параметри гнізд *Ficedula albicollis* у штучних гніздівлях в соснових лісах Гетьманського НПП (Литовський Бір, с. Климентове). *Наукові здобутки: проекти, дослідження, перспективи : Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2020. С. 86.*
 15. **Ярис О.О.**, Пташенчук О.О. Видове біорізноманіття тварин штучних гніздівель в урочищі «Вакалівщина» (Сумська область) у 2019 році. *Теоретичні та прикладні аспекти досліджень з біології, географії та хімії : матеріали ІІІ Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих учених, м. Суми, 30 квітня 2020 р. Суми: ФОП Цьома С. П., 2020. Т. 34, № 7, С. 68–70.* (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини тез).
 16. **Ярис О.О.** Роль штучних гніздівель у поширенні *Sitta europaea* на території ландшафтного парку "Фельдман Екопарк". *ІІ Міжнародна науково практична конференція «Сучасні проблеми біології, екології та хімії»*. Запоріжжя, 2020. С. 148–149.
 17. Мельник А.О., **Ярис О.О.** До складу гнізд синиці великої (*Parus major*) у штучних гніздівлях в умовах північного сходу України. *Третя міжнародна конференція молодих учених: Харківський природничий форум (15-16 травня 2020 р., м. Харків) / за заг. ред. доктора біологічних наук Т.Ю. Маркіної, доктора біологічних наук Д.В. Леонтєва. – Харків : ХНПУ, 2020. – 265 с, 2020. С. 202.* (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини тез).
 18. **Ярис Е.О.**, Чаплыгина А.Б. Видовое разнообразие птиц, заселяющих искусственные гнездовья на Северо-Востоке Украины. *Орнитологические исследования в странах Северной Евразии : тез. XV Междунар. орнитолог. конф. Северной Евразии, посвящ. памяти акад.*

- М. А. Мензбира (165-летю со дня рождения и 85-летю со дня смерти)*. Минск : Беларуская навука, 2020. С. 523–524. (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини тез).
19. **Ярис О.О.** Екологічна роль штучних гніздівель у поширенні близькоспоріднених видів синиць родини Paridae в умовах північного сходу України. *Актуальні проблеми дослідження довкілля. Збірник наукових праць (за матеріалами ІХ Міжнародної наукової конференції, 25-27 травня 2021 р., м. Суми)*. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. С. 126–129.
 20. **Ярис О.О.**, Мамедова Ю.П. Перспективна роль пластикових штучних гніздівель у підтриманні дуплогнізних птахів на Безлюдівських очисних спорудах м. Харкова. *International scientific and practical conference*. Publishing House “Baltija Publishing”, 2021. С. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-111-4-8> (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини тез).
 21. **Ярис О.О.** Заселеність штучних гніздівель представниками родин Vespidae, Apidae в умовах північного сходу України. *Биоразнообразие и роль животных в экосистемах: Материалы XI Международной научной конференции*. Днепр: Лира, 2021. С. 80–81.
 22. **Ярис О.** Заселеність горобця польового (*Passer montanus* Linnaeus, 1758) у штучних гніздівлях широколистяних лісів північного сходу України. *Збірник наукових праць ЛОГОС*, 2021. С. 10–11. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-26.11.2021.v2.02>
 23. **Yarys O.O.**, Kolesnik O.S., Chaplygina A.B., Muzyka D.V. Forest birds as a potential natural reservoir of emerging pathogens. *BTRP Ukraine 2021 International biothreat reduction symposium*, 2021. P. 117. (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини тез).
 24. **Ярис О.О.**, Ківганов Д.А. Кліщі в гніздах підкоришника звичайного (*Certhia familiaris*) в РЛП «Фельдман Екопарк». *П'ята міжнародна конференція молодих учених: Харківський природничий форум (19-20 травня 2022 р., м. Харків): збірник тез*. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. С. 196. (Особистий внесок: підбір та опрацювання літератури, збір та обробка фактичного матеріалу, написання частини тез).
 25. **Ярис О.О.** Наземні молюски у гніздах птахів штучних гніздівель північного сходу України. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Охорона довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки»*. Запоріжжя : НМЦ ПТО у Запорізькій області, 2022. С. 351–354.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися на конференціях міжнародного (13) та регіонального (16) рівня: Міжнародна наукова конференція "100 років державної заповідності в Україні: результати і перспективи" (Біосферний заповідник "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна, Україна, 2019), Друга міжнародна конференція молодих учених: Харківський природничий форум (Харків, Україна, 2019), Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах X Міжнародна наукова конференція (Дніпро, Україна, 2019), Міжнародна зоологічна конференція "Фауна України на межі ХХ–ХХІ ст. Стан і біорізноманіття екосистем природоохоронних територій", присвяченої 220 річниці від дня народження О. Завадського (Львів, Україна, 2019), Третя міжнародна конференція молодих учених: Харківський природничий форум (Харків, Україна, 2020), Міжнародна науково-практична конференція "Функціонування природоохоронних територій в сучасних умовах", присвячена 30-й річниці НПП "Синевир" (Закарпаття, Україна, 2020), Наукові здобутки: проекти, дослідження, перспективи I Міжнародна науково-практична конференція (Луганськ, Україна, 2020), VI Міжнародна науково-практична конференція "Сучасні проблеми біології, екології та хімії" (Запоріжжя, Україна, 2020), Теоретичні та прикладні аспекти досліджень з біології, географії та хімії: матеріали III Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих учених (Суми, Україна, 2020), Орнитологические исследования в странах Северной Евразии: тез. XV Междунар. орнитолог. конф. Северной Евразии, посвящ. памяти акад. М. А. Мензбира (165-летию со дня рождения и 85-летию со дня смерти) (Мінськ, Білорусь, 2020), "Вектори розвитку та результати досягнень науки в сучасному освітньому просторі" (Одеса, Україна, 2021), International scientific and practical conference (Люблін, Польща, 2021), 2021 International biothreat reduction symposium (Київ, Україна, 2021), Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: Матеріали XI Міжнародної наукової конференції (Дніпро, Україна, 2021), П'ята міжнародна конференція молодих учених: Харківський природничий форум (Харків, Україна, 2021), Всеукраїнська науково-практична конференція "Охорона довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" (Запоріжжя, Україна, 2022).

Особистий внесок здобувача. Робота є оригінальним дослідженням дисертанта. Здобувачкою самостійно сформульовано мету і завдання роботи, проведено польові дослідження, розрахунки і апробацію отриманих результатів; особисто проаналізовано літературні джерела, підібрані методи польових досліджень, проведені усі моніторингові роботи з вивчення видового різноманіття у ШГ на території північного сходу України. У публікаціях з співавторами та матеріалах обґрунтувань первинний матеріал, його обробка та висновки, належать виключно дисертанту.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

У процесі перевірки дисертації за програмою Unichesk визначено, схожість матеріалу складає 6,85%, що відповідає вимогам університету та МОН України.

Відповідність змісту дисертації. Згідно вимогам МОН України дисертаційна робота Ярис Олени Олегівни «Значення штучних гніздівель для птахів у підтриманні біотичного різноманіття біогеоценозів північного сходу України» на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) відповідає спеціальності 091 – Біологія.

Під час проведення досліджень біоетичні норми порушені не були.

Рекомендація дисертації до наукової експертизи. Дисертаційна робота Ярис Олени Олегівни «Значення штучних гніздівель для птахів у підтриманні біотичного різноманіття біогеоценозів північного сходу України» є самостійним завершеним науковим дослідженням, що виконане на високому науковому рівні, відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 і рекомендується до попереднього захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 091 – Біологія.

Ураховуючи високий рівень дослідження, актуальність, новизну, практичну цінність отриманих результатів та відповідність роботи спеціальності «091 Біологія» галузі знань «09 Біологія», засідання фахового семінару Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди рекомендує дисертацію Ярис О.О. «Значення штучних гніздівель для птахів у підтриманні біотичного різноманіття біогеоценозів північного сходу України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 091 Біологія галузі знань «09 Біологія», до захисту.

Результати відкритого голосування: одноголосно.

Головуюча на засіданні фахового семінару:

кандидат біологічних наук, доцент

О.Ю. Мухіна

Рецензент:

доктор біологічних наук, професор,
професор кафедри зоології
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Т.Ю. Маркіна

Рецензент:

кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри зоології
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

І.О. Ликова

Секретар засідання:

кандидат біологічних наук, доцент

О.О. Брезгунова